

Anafylaktinen reaktio

Jaakko Rosqvist

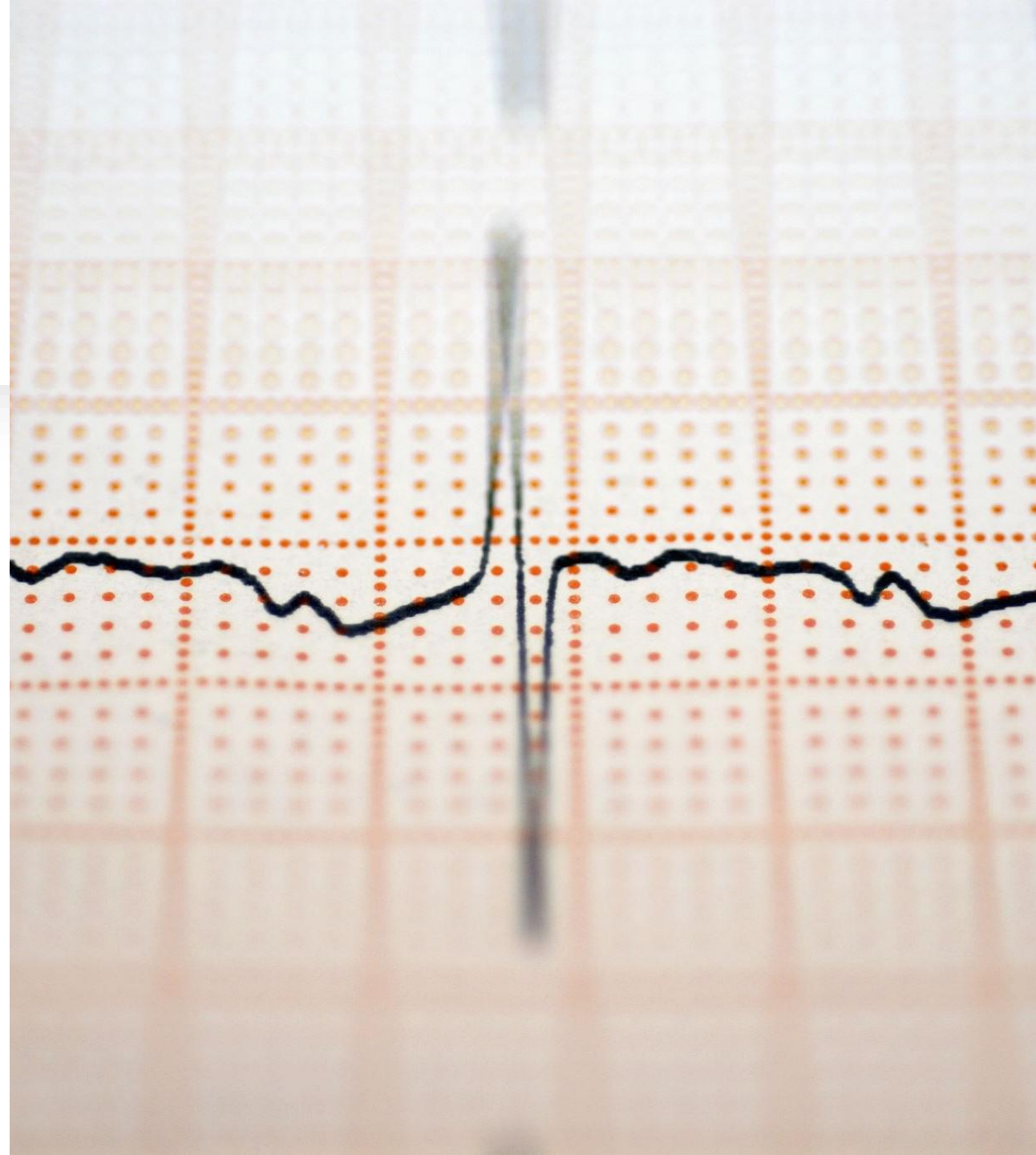
Anafylaktinen reaktio eli anafylaksia

- Tarkoittaa monioireista vakavaa äkillistä yliherkkyysoireyden oireyhtymää

- Alkaa tavallisesti kämmenten, hiuspohjan ja huulien voimakkaalla kutinalla.
 - Kutina leviää muutamassa minuutissa ympäri kehon.
- Koko iholle nousee nokkospaukamia.
- Huulissa ja silmäluomissa, usein muuallakin, on selvää turvotusta.
- Potilaan kurkkua kuristaa, ääni käheytyy ja henki saattaa vinkua.
- Vatsaa kouristaa, ja potilas saattaa oksentaa tai ripuloida.

- Pulssi on kiihtynyt
- Iho on punakka.
- Vaikeimmissa tapauksissa verenpaine laskee ja sydämeen tulee rytmihäiriöitä.
 - Potilas on hengenvaarassa.
- Anafylaktinen reaktio kehittyy huippuunsa 10–30 minuutissa, mutta voi alkaa hyvin nopeasti
- Kaikkia näitä oireita ei kuitenkaan tule kaikille.

-
- Pelkkää nokkosihottuman ja turvotusten yhdistelmä ei ole anafylaksiaa
 - Pitää olla myös jokin elimellinen oire
 - Hengenahdistus, hengityksen vinkuminen
 - Verenpaineen lasku
 - Pahoinvointi, oksentelu
 - Toisaalta kahden elimen yhtäaikaiset oireet yhdistettynä selvään reaktion aiheuttajaan (allergeeniin) on anafylaksiaa
-

Esiintyvyys aikuisilla

- Lääkeaineista antibiootit ja särkyläkkeet aiheuttavat useimmin anafylaktisia reaktioita. Paljon harvinaisempia ovat lääkkeiden apuaineiden aiheuttamat vaikeat reaktiot.
- Rokotteiden aiheuttamat anafylaktiset reaktiot ovat harvinaisia.
- Rokotteita annettaessa on varmuudeksi adrenaliinia valmiina pistettäväksi mahdollisen anafylaktisen reaktion hoitamiseksi.
- Jos on vaikea välitön allergia joillekin rokotteille tai niiden apuaineille/jäämille (kananmuna, gelatiini, neomysiini), asia tulisi mainita ennen rokottamista.

Anafylaksian saaneiden ikä ja sukupuoli vuonna 2025

Lapset	Aikuiset	Miehet	Naiset
83 %	17 %	56 %	44 %

Anafylaksioiden määrät aiheuttajan mukaan

Vuosi	Ruoka	Lääke	Allergeeni-valmiste	Hyönteinen	Muu	Ei tietoa	Ilmoituksia
2025	132	24	14	5	2	9	165
2024	118	25	14	8	1	3	155
2023	91	22	14	6	1	1	122
2022	61	9	6	0	5	3	72
2021	47	21	2	2	5	0	73
2020	47	24	1	1	4	1	75

Esiintyvyys suurinta alle kouluikäisillä

- Vakava allergia taustalla
- n. 30 lapsitapausta vuosittain (*Anafylaksiarekisteri*)
 - Esiintyvyys alle kouluikäisillä suurinta
- Lapsilla pääosin ruoka-allergioita (70%)
 - Lapsilla yleisimpiä; pähkinät (20%), lehmänmaito (17%), vehnä (11%), kananmuna (11%), kasvikset, hedelmät ja kala
 - Pähkinöiden aiheuttamat anafylaksia nousussa (maapähkinä ja cashew-pähkinä)

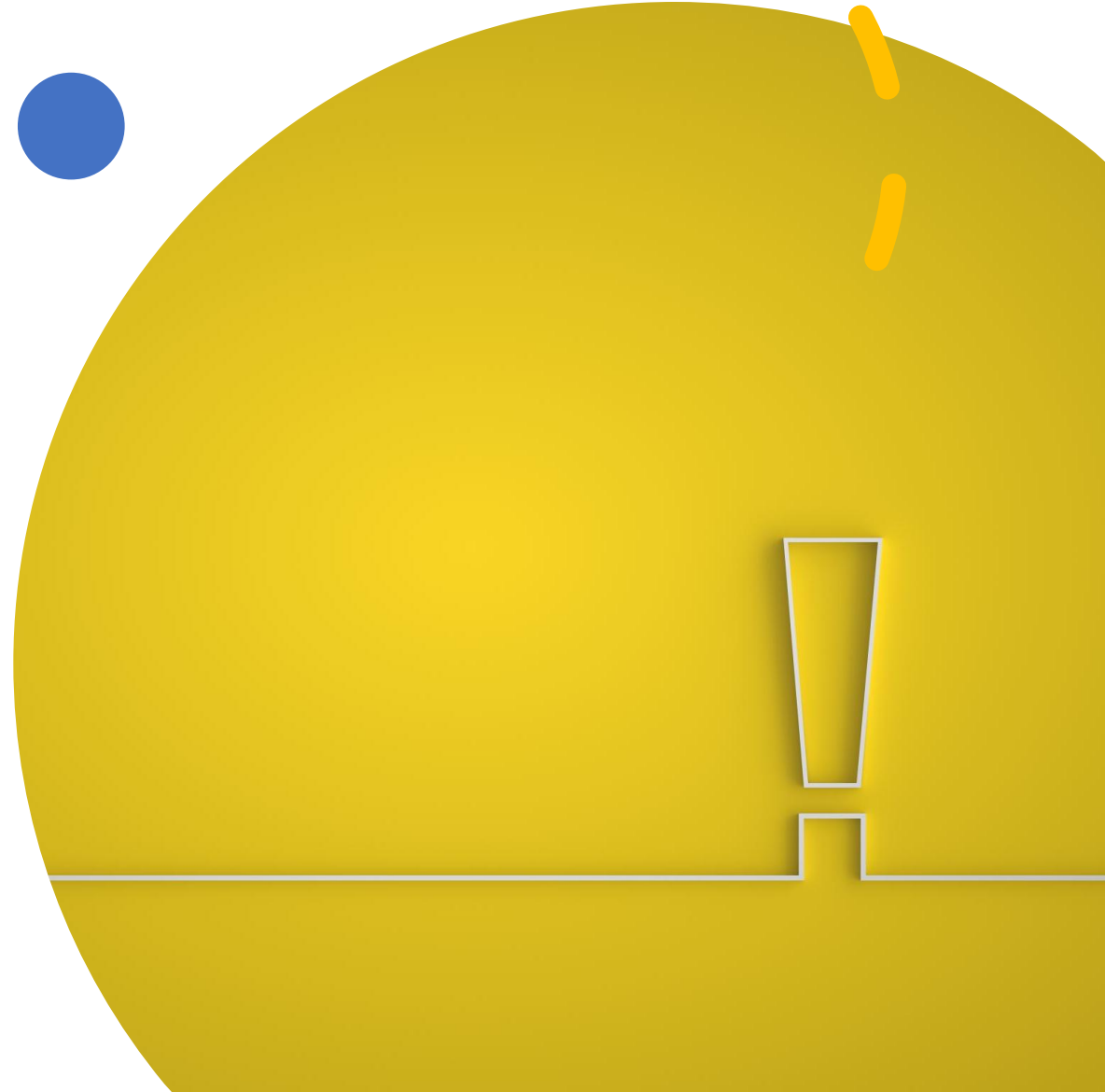
- Ampiaiset ja mehiläiset
 - Yleisimmin toiselle, ei molemmille
- Lääkkeet, rokotteet ym.

Kuinka erottaa anafylaksian muista samankaltaisista reaktioista?

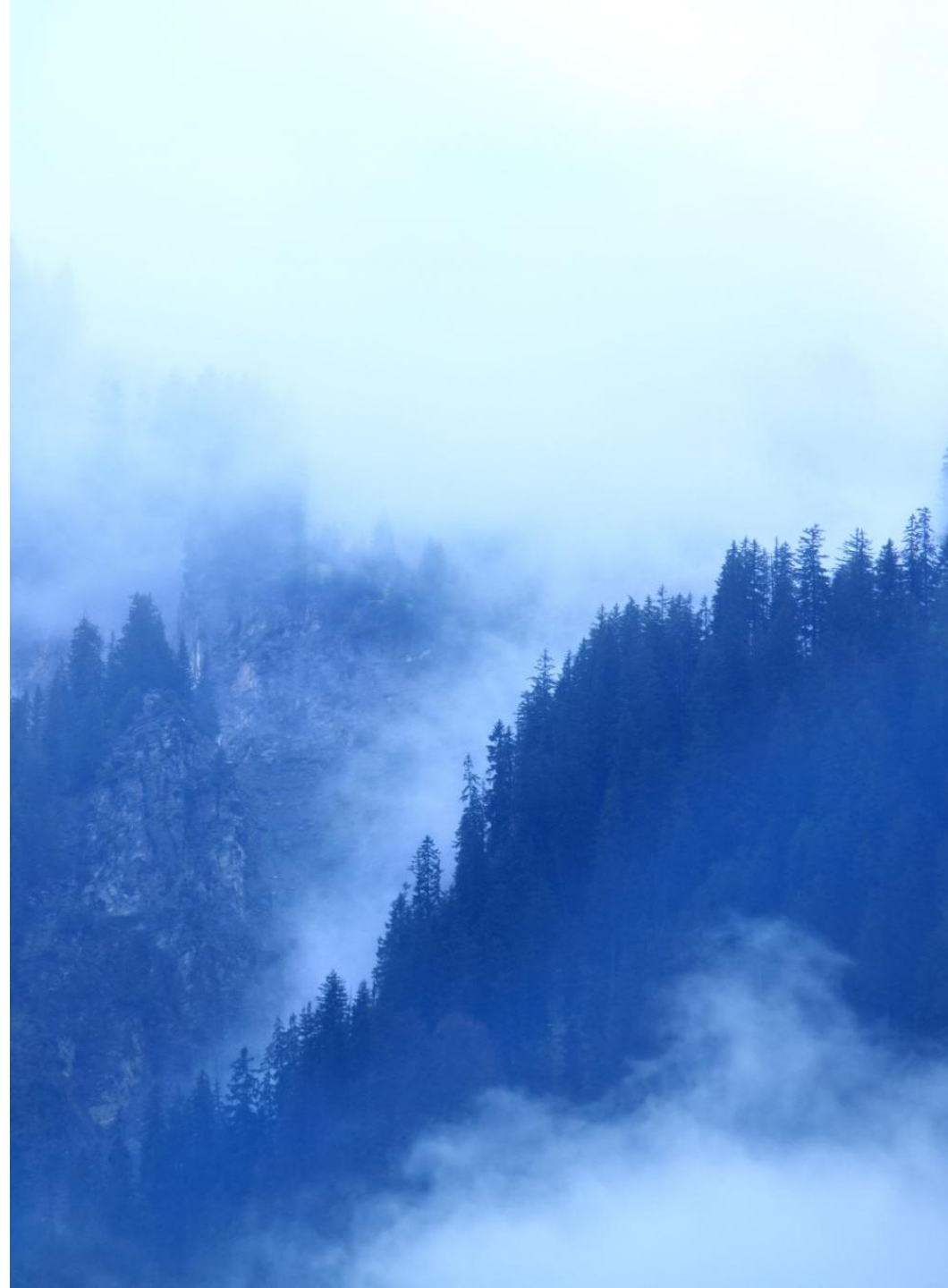
- **Pyörtyminen**

- Potilas on kalpea, usein kylmänhikinen
- Pulssi on hidas ja heikko.
- Iho ei punoita, turvotuksia tai nokkosihottumaa ei ole
- *Jalat ylös*

• Paniikkikohtaus

- Sydämentykytystä,
 - Rintakipua,
 - Hikoilua,
 - Vapinaa,
 - Hengenahdistusta
 - Tiheää hengitystä
 - Vatsaoireita,
 - Huimausta, puutumista,
 - Vilunväreitä, kuumia aaltoja, punoitusta,
 - Pelkoa ja levottomuutta.
-
- Kuitenkaan nokkosihottumaa tai turvotuksia ei ole
 - *Rauhoittelu ja paperipussi*

Anafylaksian ensihoito

Adrenaali

Jext[®]-, Emerade[®] tai EpiPen[®]-autoinjektori

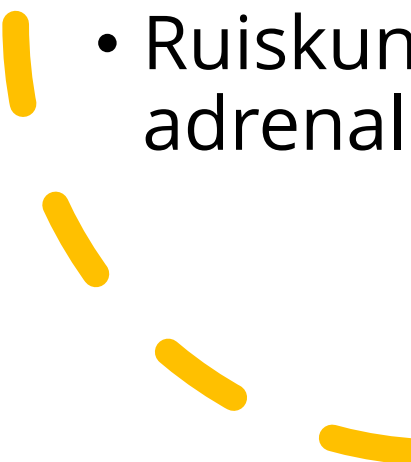

112

Tarvittaessa annos uusitaan

Häken ohjeet

-
- Jos potilaalla on käyttövalmis adrenaliinikynä (Jext[®]-, Emerade[®] tai EpiPen[®]-autoinjektor), sen sisältämä adrenaliini tulee pistää viivytyksettä reiden lihakseen pakkauksen ohjeen mukaan
 - Hoitoa voi täydentää avaavalla astmalääkkeellä
 - Ruiskun turhasta käytöstä ei ole muuta haittaa kuin adrenaliinin sivuvaikutukset.
-

Toiminta anafylaktisessa reaktiossa

- Ensisijainen toimi on pistää adrenaliini!
- 112 tai Suomi 112 sovellus (esim. retkellä)
 - Puhelin kaiuttimelle vapauttaa kädet
- Käskytyks
 - Selkeät ohjeet kuka tekee mitäkin
- Lapsi autetaan sellaiseen asentoon, jossa hänen on helppo hengittää

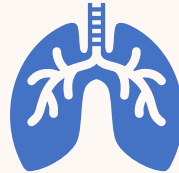

Jatkohoito
aina
sairaalassa

Adrenaliini

Adrenaliini on lisämunuaisen erittämä hormoni, joka vaikuttaa sympaattisen hermoston kautta keuhkojen, sydämen ja verenkierron toimintaan.

Hätätilanteissa se kiihottaa sydämen toimintaa, supistaa haitallisesti laajentuneita verisuonia ja rentouttaa keuhkojen lihaksia niin, että hengitys helpottuu.

Haittavaikutukset

Sydämen tykytys

Päänsärky

Oireiden kertaus

- **Iho-oireet:** laaja-alainen punoitus, nokkosihottuma eli urtikaria, voimakas kutina (erityisesti kämmenissä tai jalkapohjissa) ja turvotus esimerkiksi kasvojen alueella, silmäluomissa, korvissa ja huulissa.
- **Ruoansulatuskanavan oireet:** kielen tai kurkun turvotus, kurkun kutina, nielemiskipu, voimakkaat vatsakivut, oksentelu ja ripuli.
- **Hengitysteiden oireet:** äänen käheys, hengityksen vaikeutuminen, hengenahdistus, hengityksen vinkuna, nopeasti alkava nuhaa tai limaisuus ja yskä.
- **Keskushermoston oireet:** huimaus, sekavuus, päänsärky ja pyörtyminen
- **Sydänoireet:** sydämentykytys tai hidastunut lyöntitiheys ja verenpaineen lasku.
- **Silmäoireet:** sidekalvon punoitus, silmien vuotaminen ja silmien kutina

Kannattaako pistää?

- Mieluummin ”turhaan” kuin viiveellä
- Voidaan pistää paljaalle iholle tai vaatteiden läpi
 - Vrt. paksut vaatteet ja saumakohtat
- Reiden ulkosyrjään
- N. 10 cm etäisyydeltä
- ”Pito” 10 sek.
- Hiero pistoskohtaa n. 10 sek

Autoinjektorin säilyttäminen

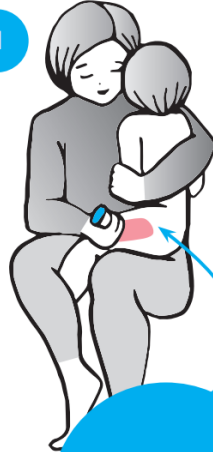
- Suojattava auringonvalolta, kuumuudelta ja jäätymiseltä
 - Säilytys alle 25°C valolta suojattuna
 - Suojakotelo
- Huom. päiväys
 - Teho heikkenee merkittävästi
 - Adrenaliinin pitää olla kirkasta
 - Vaaleanpunainen tai rusehtava adrenaliini on pilaantunut

Adrenaliini-injektorin annostelu pikkulapselle

Esimerkkejä tukevasta pistosasennosta istuen ja makuulla

ALLERGIA
IHO & ASTMA

1

Pidä lasta tiukasti kiinni ja tue lapsen kehoa omaa kehoasi vasten.

Aseta lapsen toinen käsi selkäsi taakse.

Lukitse lapsen jalat jämskästi omien jalkojesi väliin.

On tärkeää, ettei lapsi pääse liikkumaan annostelun aikana.

Injektorin tulee pitää painettuna reisilihakseen laskien rauhassa kymmeneen.

Hiero pistoskohtaa noin 10 sekunnin ajan.

Adrenaliinin voi annostella vaatteiden läpi.

Annostele adrenaliini-injektorin ohjeen mukaisesti reiden ulkosivuun.

Paina kehollasi lapsi tukevasti maata vasten ja lukitse jalat polven avulla paikoilleen.

KUVAT: KAISA TUOMINEN

2

SOITA 112 ja ilmoita, että lapsi on saanut anafylaksian ja hänelle on annettu adrenaliinia.

4

Jos oireet eivät laannu tai pahenevat uudelleen. Pistä uusi injektori.

3

Anna lapselle lisäksi seuraavat lääkkeet:

Adrenaliini-injektorin käyttö on HENGEN PELASTAMISTA, ei lääkintää! Adrenaliinin annostelun jälkeen lapsi on AINA toimitettava viipymättä sairaalahoitoon!

Lisätietoja anafylaksiasta löydät allergia.fi/anafylaksia

Liity jäseneksi [allergia- ja astmayhdistykseen!](http://allergia- ja astmayhdistykseen)

www.allergia.fi/liity

Miten EpiPen®/EpiPen® Jr. autoinjektoria käytetään

Ota EpiPen® / EpiPen® Jr. autoinjektorin suojakotelosta. Asetu makuulle jalat hieman kohotettuina verenkierron ylläpitämiseksi. Voit myös istua, jos hengittäminen on työlästä.

1

Tartu kiinni EpiPen® / EpiPen® Jr. autoinjektorista vahvemmalla kädelläsi siten, että peukalo on lähimpänä sinistä korkkia ja EpiPen®/ EpiPen® Jr. on kokonaan kämmenen sisällä. Poista sininen turvakorkki. Muista: "Sininen kohti taivasta, oranssi kohti reittä."

2

Pidä EpiPen® / EpiPen® Jr. autoinjektoria noin 10 cm:n etäisyydellä reiden ulkosivusta. Oranssin pään tulisi osoittaa reiden ulkosivua kohti.

3

Napauta EpiPen® / EpiPen® Jr. autoinjektorin tukevasti vasten reiden ulkosivua suorassa kulmassa (90 astetta). Pidä autoinjektoria tiiviisti reittä vasten **3** sekuntia.

4

Vedä EpiPen® / EpiPen® Jr. irti reidestä ja hävitä se turvallisesti. Oranssi neulansuojus työntyy neulan päälle.

5

Hiero pistokohtaa kevyesti 10 sekuntia. Soita 112 ja pyydä ambulanssia *anafylaksian* vuoksi.

Kysymyksiä ja kommentteja

- Harjoitellaan pistämistä parin kanssa

